

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ, מועד ב' תשפ"ג, 2023
מספר השאלון: 011281
שם התלמיד/ה: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שלוש שעות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.
חלק ראשון – הבנה והבעה – 50 נקודות
חלק שני – לשון – 50 נקודות
פרק א: שם המספר ואותיות השימוש
פרק ב: תחביר / פרק ג: מערכת הצורות – יש לבחור באחד הפרקים
סך הכול – 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: דף עזר (נספח 2).
- ד. הוראה מיוחדת: יש לענות על השאלות בגוף שאלון זה לפי ההוראות.
שימו לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.
השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.
נספחים: נספח 1 – מאמרים; נספח 2 – דף עזר.

בהצלחה!

השאלות

חלק ראשון – הבנה והבעה (50 נקודות)

קראו את המאמרים 1–3 שבנספח 1 המצורף, וענו על כל השאלות 1–4 שלפניכם.
הקפידו על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.
(נספח 1 – מאמרים: לפניכם שלושה מאמרים. קראו אותם, וענו על השאלות בשאלון המחברת המצורף.)

1. (14 נקודות)

- א. בשלושת המאמרים 1–3 מובאות דוגמאות מסוגים שונים לשימוש בחוכמת ההמונים.
הביאו דוגמה אחת מכל מאמר לשימוש בחוכמת ההמונים. (9 נקודות)
- דוגמה ממאמר 1: _____
דוגמה ממאמר 2: _____
דוגמה ממאמר 3: _____
- ב. הכותרת של מאמר 3 היא "הדור הבא של חוכמת ההמונים".
הסבירו במה שונה חוכמת ההמונים המוצגת במאמר 3 מחוכמת ההמונים המוצגת במאמרים 1–2. (5 נקודות)

2. (5 נקודות)

- לפניכם תיאור של ארבע קבוצות אנשים (1)–(4).
(1) סטודנטים הלומדים בתוכנית ייחודית במכללה בגליל
(2) אנשים מכל הארץ שמספר הטלפון של כל אחד מהם מסתיים בספרה 3
(3) אוהדי מכבי תל אביב מן העיר תל אביב
(4) נציגים ממדינות העולם החברים בארגון המדענים הבינלאומי
- א. על פי עקרונות חוכמת ההמונים שבמאמר 1, איזו קבוצה תיחשב לקבוצה היעילה ביותר בקבלת החלטות המתבססת על חוכמת ההמונים? הקיפו את מספרה. (2 נקודות)
- ב. נמקו את קביעתכם על פי מאמר 1. (3 נקודות)

3. (6 נקודות)

- בפסקות ד–ה במאמר 2 מוצגות עמדותיהם של שני חוקרי חשיבה יצירתית וחדשנות בנוגע ליעילותה של חוכמת ההמונים, פרופסור פול פולוס וד"ר אייל דורון.
- א. לפניכם משפט בנוגע לעמדותיהם של שני החוקרים. הקיפו את ההשלמה הנכונה. (2 נקודות)
עמדתו של ד"ר דורון עולה בקנה אחד עם עמדתו / מסתייגת מעמדתו של פרופסור פולוס.
- ב. נמקו את תשובתכם על פי מאמר 2. (4 נקודות)

4. (25 נקודות)

מטלת כתיבה (25 נקודות)

במסגרת שיעור חינוך בנושא קבלת החלטות התבקשתם לכתוב סקירה על חוכמת ההמונים. בסקירה כתבו מהי חוכמת ההמונים ומה הן הבעיות הטמונות בקבלת החלטות המתבססת על חוכמת ההמונים.

התבססו על מאמרים 1 ו-2.

הקפידו על דרכי מסירה מקובלות ועל אזכור מקורות המידע בגוף הסקירה ובסופה (ביבליוגרפיה). כתבו בהיקף של 100–200 מילים. השתמשו בעמוד זה לכתיבת טיוטה, ואת הסקירה כתבו בעמודים 7–8.

חלק שני – לשון (50 נקודות)

בחלק זה שלושה פרקים. ענו על שני פרקים: על פרק א – חובה, ועל אחד מן הפרקים ב–ג.

פרק א: שם המספר ואותיות השימוש – חובה (10 נקודות)

בפרק זה ענו על שאלה 5.

לפניכם שני פרקים: פרק ב – תחביר, פרק ג – מערכת הצורות.

בחרו בפרק שלמדתם: בפרק ב – תחביר או בפרק ג – מערכת הצורות.

בפרק שבחרתם ענו על השאלות לפי ההוראות.

פרק ב: תחביר (40 נקודות)

בפרק זה ענו על ארבע מן השאלות 6–10 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שימו לב: בכל שאלה שתבחרו, ענו על כל הסעיפים.

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה ענו על ארבע מן השאלות 11–15 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שימו לב: בכל שאלה שתבחרו, ענו על כל הסעיפים.

שם המספר ואותיות השימוש

5. (10 נקודות)

במשפטים שלפניכם מספרים מודגשים וכן אפשרויות להגיית שם המספר. כתבו במילים את המספרים המודגשים (אין צורך לנקד), והקיפו את הצורה הנכונה מבין האפשרויות להגיית שם המספר.

- בספר "חוכמת ההמונים" מאת ג'יימס סורובייצקי יש 12 _____ פרקים הנפרסים על פני 286 _____ עמודים, ואפשר למצוא בו את שלוש / שלוש / שלוש העקרונות של תורת חוכמת ההמונים. פרק מספר 4 _____ בספר מציג את חשיבות הביזור בקבלת החלטות בקבוצה.
- אחד / אחד הניסויים המפורסמים שהדגישו את חוכמת ההמונים נערך לפני מאה ושבע עשרה / מאה ושבע עשרה שנים. בניסוי השתתפו שמונה / שמונה מאות אנשים שניסו להעריך משקל של שור.
- גם בישראל נערך ניסוי גדול בחוכמת ההמונים, ובו התבקש הציבור לנחש מהי כמות המלח בים המלח. באתר משרד המדע נרשמו 23,000 _____ כניסות של אנשים, וממוצע הניחושים שלהם היה כ-42 _____ מיליארד טונות מלח. ניחוש ההמונים היה קרוב מאוד לחישובי המדענים.
- ברשימת עשר / עשרת האפליקציות הפופולריות ביותר בישראל בעשור האחרון אפשר למצוא את אפליקציית הניווט "וייז", שנעזרת בחוכמת ההמונים כדי לסייע לנהגים להיחלץ מן הפקקים.

תחביר

6. (10 נקודות)

- א. לפניכם משפט פשוט.
- לעיתים משתתפים נמנעים מביטוי רעיונות בשל חשש מתגובת חברי הקבוצה. נתחו את המשפט: ציינו מעל המילים שבמשפט את התפקידים התחביריים שלהן.
- ב. לפניכם שני משפטים.
- I. חוקרים כבר הוכיחו עד כמה חוכמת ההמונים ברשת מבוססת על דעה מוטה. הסוג התחבירי: _____
- II. בני אדם נוטים לחקות את חבריהם, על כן השמירה על חשאיית התשובות של חברי הקבוצה חשובה. הסוג התחבירי: _____
- ציינו מתחת לכל משפט את הסוג התחבירי שלו.
- אם המשפט מורכב, תחמו את הפסוקית / פסוקיות שבו, וצינו את תפקידן התחבירי.
- ג. לפניכם משפט פשוט.
- בלא חשיבה עצמאית יושפעו אנשים מדעות של אנשים אחרים בקבוצה. המירו את המשפט הפשוט במשפט מורכב בעל פסוקית תנאי.

7. (10 נקודות)

- א. לפניכם משפט.
- אף על פי שפתרון של חברי קבוצה המרוחקים גאוגרפית זה מזה יהיה כנראה טוב יותר מפתרון של אדם יחיד, לא תמיד הוא יעלה בקנה אחד עם אמות המידה של חוכמת ההמונים. מתחו קו מתחת לכל אחד מן הנשואים במשפט.
- ב. לפניכם שלושה משפטים.
- I. השימוש בבינה המלאכותית אינו אלא התפתחות נוספת של חוכמת ההמונים. _____
- II. אנשים מאמינים שהפתרונות לבעיות שונות הם כבר לא בידי האדם היחיד, אלא בידי ההמון. _____
- III. בחידושים כיום טמונים פוטנציאל רב וגם סכנות רבות. _____
- (1) בשניים מן המשפטים יש חלקים כוללים. מתחו קו מתחת לחלקים הכוללים, וצינו מעליהם את תפקידיהם התחביריים.
- (2) ציינו ליד כל אחד מן המשפטים הכוללים את הקשר הלוגי בין החלקים הכוללים שבו.
- (3) כתבו מחדש את משפט I בלי הצירוף "אינו אלא" ובלי לשנות את משמעות המשפט.

8. (10 נקודות)

א. לפניכם שלושה משפטים.

I. על פי מחקרים, אנשים נוטים להגיב בחיוב על מידע שכבר זכה לתגובות חיוביות.

II. פעולות חשובות בחברות עסקיות מתבצעות לפי החלטת חבר המנהלים.

III. הפתרון הקבוצתי יהיה כנראה טוב יותר מכל פתרון אחר.

(1) בשניים מן המשפטים יש הסגר. מתחו קו מתחת להסגר בכל אחד מן המשפטים.

(2) באיזה מן המשפטים ההסגר מחזק את אמינות המשפט? _____

(3) לפניכם משפט נוסף, ובו הסגר.

כידוע, השימוש בחוכמת ההמונים נפוץ ברשתות חברתיות.

כתבו את המשפט מחדש במבנה של משפט מורכב בעל פסוקית נושא. שימו לב: אין להוסיף מידע חדש.

ב. לפניכם משפט בדיבור ישיר.

"כשאתם כופים על העובדים סיעור מוחות בקבוצה, אתם עלולים להחמיץ רעיונות טובים באמת", אומר פרופסור פולוס.

(1) תחמו את הפסוקיות במשפט, וכתבו מעל כל אחת מהן את תפקידה התחבירי.

(2) העתיקו מן המשפט שלושה מושאים.

(3) כתבו את המשפט במבנה של משפט מורכב, בעל פסוקית בדיבור עקיף.

9. (10 נקודות)

א. לפניכם משפט.

בעת האחרונה התבשרנו שבינה מלאכותית ניצחה במשחק וידאו, שבמהלכו היא למדה דרכי שיתוף פעולה בין מחשבים ושחקנים אנושיים.

פרקו את המשפט לשלושה משפטים פשוטים, לפי הסדר הכרונולוגי שלהם.

I. _____

II. _____

III. _____

ב. לפניכם קטע על פי מאמר 2, ובו שתי תמורות.

"חוכמת ההמונים היא רעיון מסוכן ומופרך", טוען ד"ר אייל דורון, חוקר חשיבה יצירתית. "לפי רעיון זה, אם מספיק אנשים יתאספו יחד לקבוצה, הם יהיו פתאום חכמים מאוד לעומת הפרט היחיד. יתרה מזאת, הרעיון הזה מפקיע מן האדם את הדברים החשובים ביותר שיש לו בעידן הטכנולוגיה: אישיותו, כישוריו, ניסיון חייו והאינטואיציה שלו. צריך להפסיק עם ההמון האנונימי הזה". העתיקו מן הקטע לטבלה שלפניכם את שתי התמורות, כתבו את המילה או המילים שכל תמורה ממירה, והסבירו מה תורם המידע של כל אחת מהן לקטע.

התמורה	המילה או המילים שהתמורה ממירה	תרומת המידע של התמורה לקטע
1		
2		

10. (10 נקודות)

א. לפניכם קטע שהושמטו ממנו מילות הקישור.

הוסיפו את מילות הקישור המתאימות לפי הקשר הלוגי שבסוגריים. כיום _____ (זמן) אנשים רוצים לפתור בעיה המטרידה אותם _____ (ברירה) לקבל החלטה בנוגע לעניין חשוב בחייהם, הם בדרך כלל פונים למומחה בתחום. אין ספק כי _____ (תנאי) היו מומחים בעלי ידע שאפשר להתיעץ איתם, אנשים לא היו יכולים לקבל החלטות מושכלות. _____ (ויתור/הסתייגות) לא מעט אנשים מעדיפים לפנות לרשתות החברתיות _____ (תכלית) הגולשים האחרים יסייעו להם בקבלת ההחלטה, _____ (סיבה) חוכמת ההמון נחשבת חזקה יותר מחוכמתו של האדם היחיד, ואפילו אם הוא מומחה בתחומו.

ב. (1) לפניכם משפט שיש בו דו־משמעות.

קראתי על חוכמת ההמונים ברשתות החברתיות.

- הקיפו את הצירוף היוצר את הדו־משמעות במשפט זה.
- ציינו את שני התפקידים התחביריים האפשריים של צירוף זה.

_____ ; _____

(2) לפניכם משפט אחר שיש בו דו־משמעות.

החלטת הוועדה החשובה התקבלה ברוב קולות.

כתבו שני משפטים שכל אחד מהם יבהיר משמעות אחרת של המשפט הדו־משמעי.

(1) _____

(2) _____

מערכת הצורות

11. (10 נקודות)

א. לפניכם טבלה, ובה משפטים שבהם פעלים מודגשים.

נתחו בטבלה שלפניכם את הפעלים המודגשים: ציינו את השורש ואת הבניין של כל פועל מודגש.

הפועל	השורש	הבניין
אנחנו מְנַיְחִים שהמומחה יכול לפתור את הבעיה בקלות.		
מחקרים מְעַרְעְרִים את המהימנות של חוכמת ההמונים.		
חוקרים הוֹכִיחוּ שלא תמיד אפשר לסמוך על חוכמת ההמונים.		
בחשיבה בקבוצה טְמוּנוֹת כמה בעיות.		
הפופולריות של חוכמת ההמונים נִכְרְתָּ כיום גם בעולמות הביון.		
ההחלטות הלא מושלמות שלנו מְצַטְבְּרוֹת יחד להחלטה חשובה.		
שיפוט חברי הקבוצה מְטַעָה לעיתים בשל השפעות חיצוניות.		

ב. לפניכם שני משפטים, ובכל אחד מהם מילה מודגשת.

I. קבוצה תְּפִיק רעיונות רבים יותר מפרט יחיד.

II. עליך להיות תְּקִיף יותר בעמדתך.

ציינו את השורש של כל אחת מן המילים המודגשות.

תְּפִיק: _____

תְּקִיף: _____

12. (10 נקודות)

א. לפניכם קטע, ובו שמות פועל מודגשים.

שימוש בחוכמת ההמונים מאפשר לְאַמֵּד גובה ורוחק או לְיַעַן לאיזה רופא כדאי ללכת. אולם הוא יכול גם לְיַצֵּר תובנות בתחומים אחרים החשובים לאדם. לכן צריך לְהִפִּיר בחוכמת ההמונים ואסור לְהִתְעַלֵּם ממנה. עם זאת, כדאי לזכור כי לשימוש בה יש גם השפעה שלילית: אנשים פוחדים לְשַׁאת באחריות או לְהוֹתֵר בלי רעיון מקורי.

(1) מיינו בטבלה שלפניכם את שמות הפועל המודגשים לפי הבניין.

פעל (קל)	נפעל	הפעיל	פיעל	התפעל

(2) כתבו שם פעולה באותו השורש ובאותו הבניין של שם הפועל לְשַׁאת. _____

(3) מן השורש של שם הפועל לְהִתְעַלֵּם כתבו שם פעולה בבניין נפעל. _____

(4) לפניכם ארבעה שמות. הקיפו את שני שמות הפעולה של שם הפועל לְהִפִּיר.

הִכְרָה, הִכְרוֹת, כְּרִיָּה, הִכָּר

ב. לפניכם ארבעה פעלים. הקיפו את הפועל שנוטה בזמן עבר בגוף נסתר של שם הפועל להותיר.
הותיר, נותר, התיר, יתר

ג. לפניכם משפט, ובו שני פעלים מודגשים.
גם פי אלף בניא צלמות לא אירא רע. (תהלים כ"ג, ד')
(1) כתבו את הבניין ואת הגוף המשותפים לשני הפעלים המודגשים במשפט.
הבניין: _____ ; הגוף: _____
(2) כתבו כל אחד מן הפעלים המודגשים בזמן הווה באותו הגוף.
אלף: _____
אירא: _____

13. (10 נקודות)

א. לפניכם קטע, ובו מודגשות צורות בינוני.
בשנים האחרונות משקיעים ברחבי העולם משקיעים משאבים רבים כדי לרתום את השימוש בחוכמת
ההמונים לתחומי הביטחון, אך עדיין לא נמצאו פתרונות לכל האתגרים שנכפים על ארגוני הביון
השונים. עם זה, לעיתים חוכמת ההמונים עלולה להביא לתוצאות מדיקות פחות מן התוצאות שמשגות
בידי יחידים או בידי קבוצה מצמצמת.
(1) ציינו מעל כל אחת מצורות הבינוני המודגשות את חלק הדיבור שאליו היא שייכת.
(2) מבין צורות הבינוני המודגשות העתיקו שלושה פעלים סבילים בבניינים שונים, וציינו את השורש
ואת הבניין של כל אחד מהם.
הצורה: _____ ; השורש: _____ ; הבניין: _____
הצורה: _____ ; השורש: _____ ; הבניין: _____
הצורה: _____ ; השורש: _____ ; הבניין: _____

ב. לפניכם שני משפטים, ובכל משפט זוג פעלים מודגש.
הקיפו את הפועל המתאים על פי ההקשר בכל משפט.
I. השימוש בחוכמת ההמונים בארגוני ביון / ידון / ידון בישיבת הממשלה.
II. כשאנשים ידעו / ידעו את החסרונות של חוכמת ההמונים, הם ישתמשו בה בחוכמה.

14. (10 נקודות)

א. לפניכם משפט, ובו מילה מודגשת.
לדעת החוקרים, זהו רעיון ישים, שימושי וחדשני.
(1) השורש של המילה ישים במשפט זה הוא _____.
(2) המשקל של המילה ישים במשפט זה הוא _____.
בהקשר אחר המילה ישים יכולה לשמש פועל בעתיד.
(3) השורש של הפועל ישים הוא _____.
(4) הבניין של הפועל ישים הוא _____.

ב. לפניכם חמישה שמות.

תשובה, תפוסה, שרות, עמית, טעות

מיינו את השמות בטבלה, על פי תפקיד התי"ו בכל שם: תי"ו שורשית או תי"ו מוספית.

תי"ו שורשית	תי"ו מוספית

ג. לפניכם רשימת מילים.

כונה, מאפיה, חניה, הניה, פגיה

(1) בטבלה שלפניכם מיינו את המילים לשתי קבוצות, לפי דרך התצורה שלהן.

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי

(2) בחרו באחת מן המילים שדרך התצורה שלהן היא בסיס וצורן סופי, וכתבו מהי משמעות הצורן הסופי.

15. (10 נקודות)

א. האקדמיה ללשון העברית מבקשת מדי פעם את עזרת הציבור במציאת חלופות עבריות למילים לועזיות.

אחת מן המילים האלה היא גרפיטי, שמשמעותה כתובת או ציור על קיר, בעיקר במרחב ציבורי לשם מחאה.

לפניכם שלוש מן ההצעות שהובאו לפני האקדמיה: חרית, קיור, רפסת.

(1) ציינו את השורש ואת המשקל של המילה חרית. השורש: _____; המשקל: _____

(2) את דרך התצורה של המילה קיור אפשר לנתח הן על דרך שורש ומשקל הן על דרך הלחם בסיסים. פרטו את שתי דרכי התצורה האפשריות של המילה קיור.

• ניתוח על דרך שורש ומשקל: _____

• ניתוח על דרך הלחם בסיסים: _____

(3) משקל המילה רפסת יכול לרמוז על תופעה שלילית. הסבירו מדוע.

ב. לפניכם שני משפטים, ובהם מודגשת המילה נסיוני.

(1) ציינו את סוג הצורן ואת משמעות הצורן של המילה המודגשת בכל משפט.

I. השימוש בחוכמת ההמונים בעולמות הביון והמודיעין הוא נסיוני.

סוג הצורן: _____; משמעות הצורן: _____

II. נסיוני מלמד אותי שתמיד עדיף להתייעץ עם אחרים לפני קבלת החלטה.

סוג הצורן: _____; משמעות הצורן: _____

(2) הבסיס של המילה נסיוני הוא נסיון.

לפניכם מילים בצורת הרבים. הקיפו שלוש מילים שהמשקל שלהן זהה למשקל המילה נסיון. דמיונות, שטפונות, זכרונות, פזמונים, עקרונות, פמוטות

נספח 1 – מאמרים

מאמר 1

חוכמת ההמונים

ג'יימס סורובייצקי

- א חוכמת ההמונים היא מושג הקשור ביכולת השיפוט של ההמון. פרנסיס גלטון, מדען בריטי, גילה את חוכמת ההמונים בשנת 1906 כשצפה בתחרות להערכת משקלו של שור שנערכה בשוק איכרים. המשתתפים בתחרות היו צריכים לנחש את משקלו של השור, ולכתוב את הניחוש שלהם על פתק. מי שהניחוש שלו היה הקרוב ביותר למשקל האמיתי, זכה בפרס. בסוף התחרות בדק גלטון את פתקי הניחוש. הוא שיער שממוצע הניחושים של הקבוצה רחוק מן המשקל האמיתי של השור, אולם הוא טעה. הוא גילה כי הממוצע היה קרוב מאוד למשקל השור.
- ב מגילוי זה הסיק גלטון כי בתנאים מסוימים החוכמה של קבוצת אנשים יחד גדולה מחוכמתו של כל אחד מהם בנפרד וגם מחוכמתו של מומחה יחיד. גם אם כל אחד מן האנשים בקבוצה אינו בעל ידע נרחב, הקבוצה יכולה לקבל החלטות חכמות.
- ג נראה אפוא כי אם מקבצים יחד קבוצה גדולה ומגוונת דייה של אנשים, ההחלטה של הקבוצה תהיה טובה מן ההחלטה של כל פרט בנפרד, ולא חשוב עד כמה הפרט היחיד נבון ובעל ידע. זהו נתון חשוב, משום שבני אדם מטבעם אינם מקבלי החלטות מושלמים – הם לא תמיד מתקשים למצוא את הפתרון הטוב ביותר, אלא מסתפקים במה שנראה להם טוב דיו, ויכולת השיפוט שלהם מושפעת מרגשותיהם. למרות מגבלות אלה ההחלטות הלא מושלמות של הפרטים בקבוצה מצטברות יחד להחלטה טובה.
- ד רוב האנשים מאמינים שמידע בעל ערך נמצא רק בידי מעטים, והם מניחים שהמפתח לפתרון בעיות או לקבלת החלטות טובות הוא אדם אחד שבידיו התשובות. אני טוען שפנייה אל אדם "מומחה" היא טעות, ובמקום לפנות למומחה צריך לשאול את ההמון.
- ה עם זאת חוכמת המונים היא יעילה אם מתקיימים בקבוצה שלושה תנאים: גיוון של חברי הקבוצה, היעדר תלות ביניהם וביזור חברי הקבוצה (למשל כאשר חברי הקבוצה אינם נמצאים באותו אזור גאוגרפי).
- ו גיוון של חברי הקבוצה חיוני לקבלת החלטות טובות, בין השאר מפני ששיפוט של אדם יחיד אינו מדויק או עקבי דיו. בהחלטות חשובות כדאי להסתמך על דעה של קבוצה מגוונת שבה לאנשים יש ידע ותבונה ברמות שונות, ולא להסתמך רק על דעתו של אדם אחד או שניים, גם אם הם נבונים מאוד.
- ז היעדר תלות בין חברי הקבוצה חיוני גם כן כדי שתהיה לכל אחד מהם עצמאות מחשבתית. במקרה שאחד מחברי הקבוצה מביע את דעתו בגלוי, הוא עלול להשפיע על דעתם של שאר החברים בה, משום שלבני האדם יש נטייה לחקות את חבריהם. לכן חשוב לשמור על חשאיות הדעות של חברי הקבוצה. דעה של אנשים נעשית מוטה כשאין חשיבה עצמאית, ואף יותר מכך – כשאין מגוון דעות.

ח ולבסוף, חוכמת ההמונים תלויה גם בביזור חברי הקבוצה. הכוונה היא שהאנשים בה צריכים שלא להיות מרוכזים במקום עבודה אחד או במיקום גאוגרפי מסוים. הפתרון של חברי קבוצה המרוחקים זה מזה, המנסים לקבל החלטה בעניין כלשהו בלי השפעה חיצונית המכוונת אותם לדעה אחת, יהיה כנראה טוב יותר מכל פתרון אחר של אדם יחיד.

מעובד על פי סורובייצקי, ג' (2006). חוכמת ההמונים. ירושלים: עברית.

מאמר 2

חוכמת ההמונים היא רעיון מסוכן

רנן נצר

- א "חוכמת ההמונים היא רעיון מסוכן ומופרך", טוען ד"ר אייל דורון, חוקר חשיבה יצירתית. "לפי רעיון זה, אם מספיק אנשים יתאספו יחד לקבוצה, הם יהיו פתאום חכמים מאוד לעומת הפרט היחיד. יתרה מזאת, הרעיון הזה מפקיע מן האדם את הדברים החשובים ביותר שיש לו בעידן הטכנולוגיה: הוא עצמו – אישיותו, כישוריו, ניסיון חייו והאינטואיציה שלו. צריך להפסיק עם ההמון האנומי הזה".
- ב מחקרים שונים מערערים את מעמדו של רעיון חוכמת ההמונים, רעיון שבא לידי ביטוי גם בחשיבה קבוצתית וגם ברשתות החברתיות. בעקבות התנובה הבינונית של חוכמת ההמונים, חוקרים מותחים ביקורת על רעיון זה וטוענים שהמגמה כיום היא לחזור ולהתייעץ עם מומחים בתחומם ולהסתמך על חשיבה של יחידים או של זוגות לכל היותר.
- ג בחשיבה הקבוצתית טמונות כמה בעיות: הזמן לביטוי רעיונות מתחלק בין חברי הקבוצה, לכן אין ליחיד די זמן לגבש דעה אישית; לעיתים אנשים בקבוצה נמנעים מלהביע את דעתם בשל חשש מתגובת שאר החברים; יש אנשים בקבוצה שהחשיבה שלהם אינה חשיבה עצמאית, מכיוון שהם מושפעים מדעות של אחרים. הם נוטים להתמקד במשותף לכל חברי הקבוצה ובדרכי חשיבה דומות.
- ד פרופסור פול פולוס, חוקר חשיבה יצירתית וחדשנות, מסכים כי סביר שקבוצה תפיק כמות רבה יותר של רעיונות, אך מבחינת האיכות שלהם, רובם לא יהיו ישימים או חדשניים מספיק. לדעתו, חשיבה עצמאית מניבה לפחות פי שניים רעיונות איכותיים, ישימים, שימושיים וחדשניים. הוא מייעץ למנהלים לאפשר לכל עובד לחשוב ביחידות. "אנשים יצירתיים זקוקים למרחב פרטי, בלי הפרעות של רעשים חיצוניים", הוא אומר, "וכשאתם כופים עליהם סיעור מוחות או חשיבה בקבוצה, אתם עלולים להחמיץ רעיונות טובים באמת".

ה "רבים מאיתנו מאמינים שהקבוצה הגדולה תמיד טובה מן הקבוצה הקטנה, אבל מחקרים מוכיחים שליחיד יש רעיונות יעילים ומקוריים יותר", טוען ד"ר אייל דורון. "חברות רודפות היום אחר חדשנות וחושבות שאם הן יכנסו שלוש מאות עובדים בקבוצות חשיבה או ייזמו האקטונים⁽¹⁾ ומרתונים של חשיבה, הן יגיעו לפריצות דרך. אבל מה קורה בפועל? רוב האנשים שותקים ורק שלושה או ארבעה חושבים בקול רם. מנכ"לים מספרים לי שלמעשה השיטה הזאת מסירה אחריות מאנשים. מנהלים כבר אינם מקבלים החלטות לבד; הם רוצים מייד לכנס את כולם ולחשוב יחד. אנשים מפחדים לקבל עליהם אחריות, חוששים להיתקע או להיראות לא יצירתיים. חוכמת ההמונים יודעת להעריך בעיקר מדידה של גובה, רוחק, משקל וגם להמליץ על רופא שיניים. שם זה התחיל ושם זה גם נגמר".

ו מובן שאי אפשר להתעלם מן היכולת של ההמונים לשתף פעולה. צריך להכיר בהמונים ולשמוע את דעתם, אך חוכמת ההמונים אינה סותרת את חוכמת היחיד. חוכמת ההמונים, לעומת חוכמת היחיד, נחשבת חזקה יותר, לכן היא עלולה לערער את הרעיון של אחריות אישית.

ז סורובייצקי, חוקר פורץ דרך, טוען בספרו "חוכמת ההמונים" כי קבוצה גדולה של אנשים שאינם מומחים בנושא מסוים, יכולה ליצור תובנה מדויקת וחכמה לא פחות – ובחלק מן המקרים אף הרבה יותר – מן התובנה של המומחים הגדולים ביותר בנושא. מאז התפרסם ספרו יותר ויותר ארגונים וחברות פועלים על פי הרעיון שהדבר הגדול הבא יגיע מן ההמון.

ח אולם גם סורובייצקי עצמו ציין כי במקרים שבהם אין מאפשרים חשיבה עצמאית, החלטות הפרטים בקבוצה מושפעות מהחלטותיהם של שאר האנשים, והנטייה במצב כזה היא לנסות להגיע לתמימות דעים – גם אם שיקול הדעת מוטעה.

ט חוכמת ההמונים באה לידי ביטוי בעיקר ברשת, וחוקרים כבר הוכיחו עד כמה חוכמת ההמונים ברשת מבוססת על דעה מוטעה וקלה להשפעה. על פי מחקרים, אנשים נוטים להגיב בחיוב על מידע שכבר זכה לתגובות חיוביות. גולשים ברשת שראו תגובות חיוביות רבות על דעה מסוימת, ברוב המקרים הוסיפו גם הם תגובה חיובית. המחקרים מראים גם כי אנשים אינם עצמאיים בקבלת החלטות, לפחות לא במידה הנדרשת, וכי חוכמת ההמונים אינה אוסף העמדות הפרטיות של כל חברי הקבוצה, משום שעל כל עמדה של פרט בקבוצה משפיעות העמדות של האחרים ומעצבות אותה.

י החובה של כל אדם – מנהל, הורה, אורח – היא להשתמש בניסיון המצטבר שלו באחריות ובאומץ ומתוך כך לקבל החלטה שהיא תוצאה של למידה אישית.

(1) האקתון – אירוע תחרותי המתקיים בלחץ זמן, ומטרתו ליצור פתרונות חדשניים לבעיה נתונה באמצעות חוכמת ההמונים.

מעובד על פי נצר, ר' (אפריל, 2017). חוכמת ההמונים היא אתוס מסוכן, מופרך לחלוטין ומניפולטיבי. גלובס. אוחזר מן האתר globes.co.il

מאמר 3

הדור הבא של חוכמת ההמונים

שי הרשקוביץ

- א חוכמת ההמונים זוכה לפופולריות רבה זה כמה עשורים, ועם זאת נראה שהשוק הגיע לרוויה מסוימת מן ההסתמכות עליה. יותר מ-3,000 חברות בעולם מספקות פתרונות טכנולוגיים המבוססים על חוכמת ההמונים, ונראה שיזמים ומשקיעים מחפשים את הדור הבא של האפשרויות הטמונות בה.
- ב גופי אכיפה נעזרים בחוכמת ההמונים זה כמה שנים. למשל בשנת 2011 כשהתחוללו מהומות בלונדון, העלתה המשטרה לרשת תמונות של מתפרעים כדי שהציבור יסייע בזיהוי החשודים בהתפרעויות ובאיתורם.
- ג גופי מחקר ופיתוח משקיעים זמן ומשאבים יקרים כדי לרתום את חוכמת ההמונים לצורכיהם, והפופולריות שלה ניכרת בעולמות הביון⁽¹⁾ ואכיפת החוק. הציבור עשוי לשמש מקור מידע נוסף, בין באמצעות ניצול המידע שממילא ברשותו ובין בהפעלתו לצורך השגת המידע הזה.
- ד עם זאת, אין לראות בחוכמת ההמונים פתרון מלא לכל האתגרים שארגוני הביון מתמודדים איתם, שכן שיטה זו טומנת בחובה כמה בעיות. ראשית, מחקרים גילו שבמקרים מסוימים השימוש בחוכמת ההמונים אינו יעיל בהכרח, ואף עלול להביא לפתרונות טובים פחות מפתרונות של יחידים או של קבוצה מצומצמת. שנית, בשל הקושי של ההמונים להבחין בין דעה למידע, רעיונות המבוססים על דעת ההמון עשויים שלא לעמוד בסטנדרטים המקצועיים והמחמירים הנדרשים בארגונים אלה. בעיה אחרת היא שבקבוצה רחבה ומגוונת עלולים להיות אנשים שמניעיהם עלומים, והם עלולים להציע בכוונה רעיונות מזיקים.
- ה הפיתוח העיקרי בתחום חוכמת ההמונים בשנים האחרונות הוא בינה מלאכותית⁽²⁾, שילוב בין אנשים למכונות. למעשה משתמשים בטכנולוגיות מתקדמות כמו בינה מלאכותית כדי לנתח מידע שעולה משיח ההמונים. שימוש כזה בהמונים עוזר לשכלל את יכולות הבינה המלאכותית ואת למידת המחשב.
- ו התפתחות מסעירה נוספת היא שיתוף פעולה בין מחשבים. במובן זה "ההמונים" הם גם מחשבים הפועלים יחד. רק בעת האחרונה התבשרנו שבינה מלאכותית ניצחה במשחק וידאו מרובה משתתפים. במהלך המשחק היא למדה ויישמה דרכי שיתוף פעולה בין כמה מחשבים ושחקנים אנושיים. להתפתחות זו יש פוטנציאל רב, אך בצידה גם סכנות. עוד לפני שמתגשם חזון האימים של מחשבים המשתלטים על המין האנושי, בלי פיקוח אנושי על מחשבים המשתתפים פעולה ביניהם ומנצלים מידע שמקורו בבני אדם, הבינה המלאכותית עשויה לשכלל את יכולות המעקב שלה באופן חסר תקדים, ולהביא בכך סכנה גדולה לחברה.

(1) ביון – שירות ריגול חשאי ואיסוף מודיעין של מדינה במדינה אחרת.

(2) בינה מלאכותית – טכנולוגיה המחקה את האינטליגנצייה האנושית.

מעובד על פי הרשקוביץ, ש' (יוני, 2019). הדור הבא של חוכמת ההמונים ימשיך לשרת את הציבור, אך לא יעצור שם. הארץ. אוחר מן האתר haaretz.co.il.

כל הבגרויות בלשון עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/lashon